

ШЕВЧУК М. І.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального процесу
і криміналістики
(Львівський національний університет
імені Івана Франка)

УДК 343.263.2+343.126.4

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-3.29>

ОСОБЛИВОСТІ ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ У ВИГЛЯДІ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ ТА ОСОБИСТОЇ ПОРУКИ

Стаття присвячена аналізу теоретичних та практичних проблем, які стосуються підстав та умов обрання запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту та особистої поруки.

На підставі аналізу положень чинного КПК України, правових позицій Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) та вітчизняної судової практики визначено коло обставин, якими має обґрунтовуватися висновок слідчого, прокурора, слідчого судді, суду про наявність/відсутність ризиків (ризик), які є однією з підстав для застосування запобіжних заходів.

Визначено умови обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту. Звернута увага на те, що законодавче визначення поняття «житло», яке закріплене в ч. 2 ст. 233 КПК України, як і тлумачення цього поняття ЄСПЛ у розумінні ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – КЗПЛ), не можна беззастережно застосовувати під час обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту. Наведено відомості, які мають міститися у клопотанні про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та в ухвалі слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

Визначено умови обрання запобіжного заходу у вигляді особистої поруки. З огляду на те, що ні в кримінальному процесуальному законодавстві України, ні у кримінальній процесуальній доктрині не сформовано єдиних вимог, критеріїв, чинників, за якими має визначатися рівень довіри до особи, у представленій науковій роботі запропоновано підхід до вирішення цього питання. Звернута увага на те, що для забезпечення дієвості запобіжного заходу у вигляді особистої поруки питання про те, чи заслуговує особа на довіру, слід вирішувати не лише крізь призму ступеня довіри до неї слідчого судді, суду, але й самого підозрюваного (обвинуваченого). Наведено відомості, які мають міститися в письмовому зобов'язанні поручителя та в клопотанні про обрання запобіжного заходу у вигляді особистої поруки.

Ключові слова: *підстави обрання запобіжних заходів, домашній арешт, особиста порука, поручитель, умови обрання домашнього арешту.*

Shevchuk M. I. Features of the application preventive measures in the form of house arrest and personal guarantee

The article is devoted to the analysis of theoretical and practical problems concerning the grounds and conditions for application preventive measures in the form of house arrest and personal guarantee.

On the basis of the analysis of the legal rules of the Code of Criminal Procedure 2012, the practice of the European Court of Human Rights (ECtHR) and the practice of domestic

courts a number of circumstances, which should justify the conclusion of an investigator, prosecutor, investigating judge, court on the presence/absence of risk (risk), which is one of the grounds for applying precautionary measures have been identified.

The conditions for application preventive measure in the form of house arrest are defined. Attention is drawn to the fact that the legislative definition of the term “home”, which is enshrined in P. 2 of Art. 233 of the Criminal Procedural Code of Ukraine, as well as the interpretation of this concept of the ECtHR in the sense of Art. 8 of the European Convention on Human Rights (ECHR), cannot be used unconditionally when choosing a preventive measure in the form of house arrest. The information that must be included in the petition for application preventive measure in the form of house arrest and in the decision on application preventive measure in the form of house arrest is given.

The conditions for application preventive measure in the form of personal guarantee are defined. Considering that neither in the criminal procedural legislation of Ukraine nor in the criminal procedural doctrine have unified requirements, criteria, factors by which the level of trust in a person should be determined, an approach to solving this issue is proposed in the submitted scientific work. Attention is drawn to the fact that in order to ensure the effectiveness of a preventive measure in the form of a personal guarantee, the question of whether a person is trustworthy should be addressed not only through the prism of the degree of trust in the investigating judge, the court, but also the suspect, the accused. The information that must be included in the guarantor’s written obligation and petition for application preventive measure in the form of personal guarantee is given.

Key words: *grounds for application preventive measures, house arrest, personal guarantee, guarantor, conditions for application house arrest.*

Вступ. Окремі аспекти застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та особистої поруки досліджували такі вчені, як: О.Н. Агакерімов, А.Ф. Безрукава, К.К. Білецька, Ю.М. Грошевий, С.В. Давиденко, В.Т. Данченко, І.Л. Дідюк, В.Г. Дрозд, М.О. Карпенко, В.П. Климчук, Г.М. Куцкір, О.П. Кучинська, Ю.Д. Москалюк, Л.Л. Патик, В.О. Рибалко, Т.В. Садова, О.І. Тищенко, А.Р. Туманянц, В.І. Фаринник, Т.Г. Фоміна, Д.А. Чухраєв, О.С. Шелякін, О.Г. Шило, А.О. Шульга та ін. Разом із тим обставини, якими потрібно обґрунтовувати існування ризиків (ризик), передбачених п. 1–5 ч. 1 ст. 177, п. 12 ч. 1 ст. 178 КПК України, умови обрання запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту та особистої поруки у кримінальному процесуальному законодавстві України, як і в кримінальній процесуальній доктрині, належним чином не визначені, що зумовлює необхідність подальшого дослідження таких питань.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз теоретичних та практичних проблем, які стосуються підстав обрання запобіжних заходів загалом та умов обрання запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту і особистої поруки зокрема, та здійснення спроби їх теоретичного вирішення.

Результати дослідження. Запобіжні заходи мають обиратися лише за наявності визначених у законі підстав та умов¹. В іншому разі це може призвести до істотного порушення прав людини, гарантованих міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України. Йдеться про право особи на свободу та особисту недоторканність, право на приватне життя, право на свободу пересування та вільний вибір місця проживання тощо.

¹ Якщо звернутися до етимології слів «підстава» та «умова», то «підстава» визначається як те головне, на чому базується, ґрунтується що-небудь; те, чим пояснюються, виправдовуються вчинки, поведінка і т. ін. когонебудь; на підставі чого, виходячи з чого-небудь, спираючись на щось [20]. На відміну від підстави, під умовою слід розуміти необхідну обставину, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [21].

Незважаючи на чітке визначення підстав для обрання запобіжних заходів у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України, відсутність консолідованого підходу до цього питання наукових кіл має місце і натепер [1, с. 56–61; 4, с. 222; 6, с. 255; 8, с. 404; 11, с. 70–76; 22, с. 216; 24, с. 124]. Так, наприклад, О.В. Мироненко на підставі аналізу думок учених та чинних положень КПК України сформулював власне визначення загальних підстав застосування запобіжних заходів, до яких відніс наявні в матеріалах кримінального провадження фактичні дані (докази), які підтверджують наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення та наявність ризиків вчинення підозрюваним, обвинуваченим певної протидії кримінальному провадженню у формах, передбачених пп. 1–4 ч. 1 ст. 177 КПК, або вчинення іншого чи продовження наявного кримінального правопорушення [11, с. 74]. О.І. Тищенко вважає, що підставою застосування будь-якого запобіжного заходу та домашнього арешту зокрема, є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений може здійснити дії, передбачені ч. 2 ст. 177 КПК [22, с. 216]. Ю.М. Грошевий, О.Г. Шило та О.В. Фірман вважають, що, окрім наведених вище двох підстав, ще одним складником підстав застосування конкретного запобіжного заходу є наявність відомостей про те, що іншими запобіжними заходами виконання завдання кримінального провадження є неможливим [4, с. 222; 24, с. 124]. А.Ф. Безрукава дійшла висновку, а Ю.М. Москалюк, А.Я. Хитра та А.В. Ратнова з нею погодилися, що підставами для обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту є такі: 1) наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення (ч. 2 ст. 177 КПК України); 2) наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що особа може здійснити дії, передбачені ч. 1 ст. 177 КПК України (ч. 2 ст. 177 КПК України); 3) доведеність неможливості застосування більш м'якого запобіжного заходу (ч. 3 ст. 176 КПК України); 4) наявність фактичних даних, які вказують, що за вчинений злочин передбачено покарання у вигляді позбавлення волі (ч. 2 ст. 181 КПК України) [2, с. 195; 13, с. 72; 25, с. 33].

З метою правильного тлумачення та застосування ст. 5 КЗПЛ Комітетом Міністрів Ради Європи було розроблено рекомендації, серед яких слід звернути увагу на Рекомендацію Рес (2006) 13 державам-учасникам щодо застосування тримання під вартою, умов, у яких воно відбувається, і запровадження гарантій від зловживань від 27 вересня 2006 р. Наведений вище міжнародно-правовий акт, хоч і має рекомендаційний характер, проте його положення в кінцевому результаті були реалізовані в кримінальному процесуальному законодавстві України, що є позитивною тенденцією, яку потрібно брати за приклад під час прийняття законів, адже він містить більш розширений обсяг гарантій права особи на свободу та особисту недоторканність, ефективні та дієві механізми впровадження такого принципу у внутрішню систему права держави. У цьому міжнародно-правовому акті Комітет Міністрів Ради Європи визначив такі підстави для обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою:

- a) є розумна підозра, що він чи вона вчинила правопорушення;
- b) є вагомі підстави вважати, що у разі звільнення він чи вона (i) втече або (ii) вчинить серйозне правопорушення, або (iii) втручатиметься у відправлення правосуддя, або (iv) становитиме серйозну загрозу громадському порядку;
- c) немає жодної можливості застосувати альтернативний захід, щоб запобігти небезпекам, вказаним у пункті b);
- d) цей захід є складником процесу кримінального судочинства [16].

Наведені вище підстави для обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою повністю збігаються з тими, які виділяє Європейський суд з прав людини у своїх численних рішеннях, які забезпечують динамічний розвиток норми ст. 5 КЗПЛ (наприклад, у рішеннях у справах «Летельє проти Франції» від 26 червня 1991 року, «W проти Швейцарії» від 26 січня 1993 року та «I. A. проти Франції» від 23 вересня 1998 року, «Асенов проти Болгарії» від 28 жовтня 1998 року тощо). Важливо звернути увагу на те, що згідно

з правовою позицією ЄСПЛ, домашній арешт, так само як і тримання особи під вартою, є позбавленням свободи в розумінні п. «с» ч. 1 ст. 5 КЗПЛ (рішення ЄСПЛ у справі «Мансіні проти Італії» від 2 серпня 2001 р., «Бузаджі проти Республіки Молдова» від 5 липня 2016 р., «Кавказький проти Росії» від 28 листопада 2017 року). Тому у своїх численних рішеннях ЄСПЛ вказує на те, що він застосовує ті самі критерії для оцінки розумності позбавлення волі незалежно від місця застосування запобіжного заходу (або у слідчому ізоляторі, або під домашнім арештом) (рішення у справах «Бузаджі проти Республіки Молдова» від 5 липня 2016 р., «Корбан проти України» від 4 липня 2019 р. тощо).

Таким чином, на підставі аналізу положень ч. 3 ст. 176, ч. 2. ст. 177, п. 12 ч. 1 ст. 178, ч. 1 ст. 184, ч. 1–4 ст. 194, ч. 1 ст. 196 чинного КПК України, міжнародних стандартів захисту прав людини, закріплених у ст. 5 КЗПЛ, та правових позицій ЄСПЛ, викладених у його численних рішеннях, доходимо висновку, що підставами для обрання запобіжних заходів, у тому числі і домашнього арешту, особистої поруки, є:

1) наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення;

2) наявність достатніх підстав вважати, що є хоча б один із ризиків, передбачених п. 1–5 ч. 1 ст. 177, п. 12 ч. 1 ст. 178 КПК України, і на які вказує слідчий, прокурор у своєму клопотанні;

3) недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні сторони обвинувачення [14, с. 176].

Висновок слідчого, прокурора, слідчого судді, суду про наявність/відсутність ризиків (ризиків), які є підставою для обрання запобіжних заходів, має ґрунтуватися на аналізі:

– фактичних обставин вчиненого кримінального правопорушення (наприклад, форма і ступінь вини скоєного злочину; мотив і мета скоєння злочину; об'єкт, тобто ті суспільні відносини, які порушуються злочином; характер шкоди, яка наноситься об'єкту злочину; спосіб скоєння злочину; роль, яку виконувала кожна з осіб, яка підозрюється (обвинувачується) у скоєнні злочину у співучасті; ступінь здійснення злочинного наміру; причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця; наслідки скоєння злочину тощо);

– обставин, що свідчать про належну/неналежну поведінку підозрюваного (обвинуваченого) в ході здійснення кримінального провадження (наприклад, явка за викликами слідчого, прокурора, слідчого судді, суду в ході здійснення кримінального провадження чи ухилення від явки (тобто потрібно брати до уваги також і те, чи була можливість у підозрюваного (обвинуваченого) втекти раніше), спроби незаконного впливу на учасників кримінального провадження, підготовка до скоєння нового злочину тощо);

– обставин, передбачених у п.п. 2–11 ч. 1 ст. 178 КПК України, які можуть або підтвердити ймовірність настання конкретного ризику, або довести, що вона занадто мала, аби виправдати застосування конкретного запобіжного заходу. Хоч і перелік обставин, закріплених у ст. 178 КПК України, законодавцем чинного КПК України значно розширено порівняно з КПК України 1960 р. (ст. 150 КПК), проте слід пам'ятати, що він не є вичерпним та не обмежує слідчого суддю, суд у можливості досліджувати під час розгляду і вирішення питання про обрання запобіжного заходу й інші обставини, які і характеризують особу підозрюваного (обвинуваченого) (наприклад, служба в армії, участь в АТО, участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, участь у миротворчих операціях під егідою ООН, НАТО, урядові нагороди і почесні звання, наявність зв'язків із злочинними та іншими антисуспільними елементами тощо), і пом'якшують/обтяжують покарання (наприклад, визнання вини та активне сприяння розкриттю злочину², скоєння злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого, відшкодування шкоди потерпілому, надання медичної або іншої допомоги потерпілому

² Водночас слід зауважити, що ЄСПЛ у своїх рішеннях неодноразово наголошував на значенні принципу презумпції невинуватості в аспекті того, що невизнання особою своєї вини не може бути доказом того, що підозрюваний, обвинувачений буде перешкоджати провадженню у справі та фальсифікувати докази (наприклад, у рішенні у справі «Каучор проти Польщі» від 3 лютого 2009 р.).

безпосередньо після скоєння злочину тощо), обґрунтувати ними наявність/відсутність ризиків, передбачених КПК України. Встановлення законодавцем КПК України таких обмежень призвело б до порушення положень ст. 5 КЗПП.

Усі запобіжні заходи об'єднані спільною метою, підставами та порядком їх застосування. Водночас є певні особливості обрання, зміни та продовження запобіжних заходів, притаманні лише конкретному його виду. У цій статті ми сконцентруємо увагу на умовах обрання запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту та особистої поруки.

Що стосується **умов обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту**, сутність якого полягає у цілодобовому режимі ізоляції підозрюваного (обвинуваченого) в межах житла або з визначенням певного періоду доби (наприклад, з 22 год. 00 хв. до 06 год. 00 хв.) з накладенням на нього низки процесуальних обов'язків, обмежень і заборон, передбачених ч. 5, 6 ст. 194 КПК України, на підставі ухвали слідчого судді, суду, то до них, на нашу думку, слід віднести такі.

1. Домашній арешт може бути застосовано виключно в тому разі, якщо за кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа, передбачене покарання у вигляді позбавлення волі (ч. 2 ст. 182 КПК). Крім того, ст. 299 КПК України містить певне застереження про недопустимість застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту під час досудового розслідування кримінальних проступків. Такі нормативні обмеження зумовлені суворістю запобіжного заходу такого виду, який передбачає значний ступінь втручання у приватне життя особи, в розумінні п. «с» ч. 1 ст. 5 КЗПП, як і тримання під вартою, позбавляє особу свободи, а тому має бути співмірним з тяжкістю покарання, яке загрожує особі у разі визнання її винною у вчиненні кримінального правопорушення, в якому вона підозрюється, обвинувачується.

Слід зазначити, що деякі науковці (наприклад, А.Ф. Безрукава [2], А.П. Бельмаз [3]) вважають, що в ч. 2 ст. 181 КПК України слід уточнити, з приводу яких саме злочинів особи мають бути піддані запобіжному заходу у вигляді домашнього арешту, оскільки, на їхню думку, осіб, які вчинили тяжкі та особливо тяжкі злочини, необхідно ізолювати від суспільства, застосовуючи до них не домашній арешт, а тримання під вартою. На думку інших науковців (І.Л. Дідюк [5, с. 74–75], А.В. Пономаренко, Л.М. Скори [15] тощо), запобіжний захід у вигляді домашнього арешту доцільно застосовувати до підозрюваних (обвинувачених) у скоєнні особливо тяжких злочинів лише у таких виняткових випадках, як тяжка хвороба, неповнолітні діти на утриманні, стан вагітності, похилий вік підозрюваної, обвинуваченої особи, у всіх інших випадках, на їхнє переконання, за скоєння особливо тяжкого злочину доцільно застосовувати виключно тримання під вартою. Науковці ще однієї групи (Г.М. Куцкір [9, с. 98], О.В. Сівак [19, с. 209]) вважають доцільним встановлення граничної верхньої межі строку позбавлення волі, до якої можливо застосовувати домашній арешт.

Втім, з наведеними вище позиціями погодитися важко з огляду на таке. *По-перше*, законодавець чинного КПК України застосовує диференційований підхід до обрання запобіжних заходів, адже згідно з положеннями КПК України слідчий суддя, суд у кожному конкретному випадку у разі прийняття рішення про обрання запобіжного заходу має враховувати фактичні обставини вчиненого кримінального правопорушення, обставини, що свідчать про належну/неналежну поведінку підозрюваного (обвинуваченого) в ході здійснення кримінального провадження та обставини, наведені в ст. 178 КПК України (в тому числі і вік, стан здоров'я підозрюваного (обвинуваченого), наявність у нього родини й утриманців тощо). Наприклад, у положеннях ч. 2 ст. 183 КПК України закріплено умови, за наявності яких до підозрюваної, обвинуваченої особи може бути застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, до яких, зокрема, законодавець відносить таку: запобіжний захід у вигляді тримання під вартою не може бути застосований, окрім, як до раніше не судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у скоєнні злочину, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад п'ять років (п. 4 ч. 2 ст. 183 КПК). Тобто за наявності обставин, які свідчать про можливість запобігання ризикам, визначеним ст. 177 КПК України, шляхом застосування до підозрюваного (обвинуваченого)

у скоєнні злочину, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад п'ять років, менш суворого запобіжного заходу, ніж тримання під вартою, до нього має бути застосовано домашній арешт. Проте за відсутності таких «пом'якшуючих» обставин та наявності «обтяжуючих» обставин, які вказують на існування ризиків, яких неможливо запобігти шляхом застосування домашнього арешту, до вказаної категорії осіб слідчий суддя, суд має застосовувати тримання під вартою.

По-друге, згідно з правовою позицією ЄСПЛ будь-яка система обов'язкового тримання під вартою є несумісною з вимогами ч. 3 ст. 5 КЗПЛ («Томазі проти Франції» від 27 серпня 1992 р., «Глійков проти Болгарії» від 26 липня 2001 р., «Белевицький проти Росії» від 1 березня 2007 р., «Слоєв проти України» від 6 листопада 2008 р., «Свершов проти України» від 27 листопада 2008 р., «Москаленко проти України» від 20 травня 2010 р., «Хайредінов проти України» від 14 жовтня 2010 р., «Харченко проти України» від 10 лютого 2011 р.). Аналогічного висновку дійшов Комітет Міністрів Ради Європи у своїй Рекомендації Res (2006) 13 щодо застосування тримання під вартою, умов, у яких воно відбувається, і запровадження гарантій від зловживань від 27 вересня 2006 р., в п. 3 якої зазначив, що не повинно бути обов'язкової вимоги, щоб особа, підозрювана у вчиненні правопорушення (або певний клас таких осіб), трималася під вартою [16].

А це означає, що ні тяжкість скоєного злочину, ні суворість покарання, яке може бути призначено особі за його вчинення, не можуть бути підставою для обрання найсуворішого запобіжного заходу – тримання під вартою. Саме тому випадки, коли кримінальне процесуальне законодавство держави-учасниці Ради Європи прямо або непрямо спрямовує на обов'язкове тримання під вартою щодо деякої категорії осіб, можуть призвести до порушення ст. 5 КЗПЛ.

Цим, власне, і керувався Конституційний Суд України під час ухвалення рішення від 25 червня 2019 р. у справі за конституційними скаргами М.А. Ковтун, Н.В. Савченко, І.Д. Костоглодова, В.І. Чорнобука щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення ч. 5 ст. 176 Кримінального процесуального кодексу України, яким визнав неконституційним положення ч. 5 ст. 176 КПК України. Згідно з цим положенням запобіжні заходи у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, домашнього арешту, застави не могли бути застосовані до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у скоєнні злочинів, передбачених статтями 109–114-1, 258–258-5, 260, 261 КК України. Тобто в КПК України було визначено відразу шістнадцять статей, за якими до підозрюваного (обвинуваченого) міг бути застосований виключно запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

У своєму рішенні від 25 червня 2019 р. КСУ зазначив, що положення ч. 5 ст. 176 Кодексу допускає застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на підставі суто формального судового рішення, що порушує принцип верховенства права. У такій нормі обґрунтовується необхідність тримання під вартою тяжкістю злочину, що не забезпечує балансу між метою його застосування у кримінальному провадженні та правом особи на свободу та особисту недоторканність [17].

2. Наявність житла в підозрюваного (обвинуваченого) є наступною необхідною умовою для обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту. У зв'язку з цим необхідно чітко визначити, що слід розуміти під поняттям «житло».

Визначення поняття «житло» міститься у ч. 2 ст. 233 КПК України, в якій закріплені правила проникнення до житла чи іншого володіння особи, згідно з якою під житлом слід розуміти будь-яке приміщення, яке перебуває у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення. У кримінальній процесуальній доктрині цілком виправдано постає питання щодо того, чи можна законодавче визначення поняття житла, яке закріплене у ч. 2 ст. 233 КПК України, застосовувати під час вирішення питання про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, адже під це поняття підпадають як приміщення, де особа проживає постійно (квартира, кімната у квартирі, будинок), так і приміщення, де особа

проживає тимчасово (номер у готелі, медичний заклад, кімнати баз відпочинку, купе у потягу чи річковому, морському судні, туристичні палатки тощо). Крім того, навіть таке широке тлумачення житла, яке закріплене в КПК України, є неповним, оскільки поняття «житло» в розумінні ст. 8 КЗПП, згідно з практикою ЄСПЛ (яка є обов'язковою для застосування національними судами у разі тлумачення поняття «житло», закріпленого у ч. 2 ст. 233 КПК України), охоплює не лише житло приватної особи, а включає в себе, окрім іншого, і місце роботи підозрюваного (обвинуваченого) (наприклад, офісні приміщення, які належать фізичним особам, а також офіси юридичних осіб, їх філії та інші приміщення ділового підприємництва (рішення ЄСПЛ у справах «Немец проти Німеччини» від 16 грудня 1992 р., «Компанія «Кола Ест» та інші проти Франції» від 16 квітня 2002 р., «Бук проти Німеччини» від 28 квітня 2005 р. тощо). Також поняття «житло» згідно з практикою ЄСПЛ не обмежується традиційними місцями проживання і включає, наприклад, будинки на колесах та інші нефіксовані місця проживання (рішення ЄСПЛ у справі «Баклі проти Сполученого Королівства» від 25 вересня 1996 р., «Чепмен проти Сполученого Королівства» від 18 січня 2001 р. тощо); у тому числі хатини та бунгало, що займають землю, незалежно від того, чи є їх розміщення законним згідно з національним правом (рішення ЄСПЛ у справах «Йорданова та інші проти Болгарії» від 24 квітня 2012 р., «Вінтерштайн та інші проти Франції» від 17 жовтня 2013 р. тощо); циганське шатро (рішення ЄСПЛ у справі «Баклі проти Сполученого Королівства» від 25 вересня 1996 р.).

Місцем утримання підозрюваного (обвинуваченого) під домашнім арештом не може бути купе у потягу чи річковому, морському судні, туристична палатка, циганське шатро, будинок на колесах, службові приміщення та офіси, навіть якщо вони пристосовані для проживання. Тому законодавче визначення поняття «житло», яке закріплене в ч. 2 ст. 233 КПК України, як і тлумачення цього поняття ЄСПЛ у розумінні ст. 8 КЗПП, не можна беззастережно застосовувати під час обрання домашнього арешту.

Доволі актуальним є питання про те, чи можливо у виняткових випадках з урахуванням стану здоров'я підозрюваного або обвинуваченого місцем його утримання під домашнім арештом визначити лікувальну установу та чи можливо змінити попередньо визначене місце виконання домашнього арешту на медичну установу у разі захворювання підозрюваного (обвинуваченого), що викликало необхідність його госпіталізації? Так, наприклад, у КПК Російської Федерації передбачено, що з урахуванням стану здоров'я підозрюваного або обвинуваченого місцем його утримання під домашнім арештом може бути визначено лікувальну установу. Якщо за медичними показаннями підозрюваний чи обвинувачений був доставлений в установу охорони здоров'я і госпіталізований, то до вирішення судом питання про зміну або відміну запобіжного заходу у відношенні підозрюваного чи обвинуваченого продовжують діяти встановлені судом заборони і (або) обмеження. Місцем виконання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту вважається територія відповідної установи охорони здоров'я» (ч.ч. 1, 11 ст. 107 КПК РФ) [23]. Щодо КПК України, то таке питання в ньому не врегульоване, проте відповідно до п. 6 Розділу III Інструкції «Про порядок виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту», затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13.07.2016 р. № 654, у разі надходження повідомлення про виникнення загрози життю або здоров'ю підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом (пожежа, аварія, катастрофа природного або техногенного характеру, стихійне лихо тощо), або про його захворювання та поміщення на стаціонарне лікування до закладу охорони здоров'я начальник органу Національної поліції негайно організовує перевірку зазначених у повідомленні обставин. Перевірка такого повідомлення проводиться у строк, що не перевищує 12 годин з моменту його надходження. Підтверджена інформація про неможливість подальшого перебування підозрюваного, обвинуваченого в зазначеному в ухвалі житлі надсилається слідчому або до суду, якщо запобіжний захід застосовано під час судового провадження [7]. У КПК України необхідно передбачити можливість

з урахуванням стану здоров'я підозрюваного (обвинуваченого) утримання його під домашнім арештом у медичній установі.

З урахуванням наведеного є необхідність конкретизувати у ст. 181 КПК України місце виконання домашнього арешту, адже відсутність вказівки законодавця на те, які приміщення охоплюються поняттям «житло», призводить до правової невизначеності.

У п. 15 Інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України» від 4 квітня 2013 року зазначено, що слідчому судді, суду під час обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту слід звертати увагу, що вжите законодавцем у ч. 5 ст. 181 КПК словосполучення «житло цієї особи» охоплює випадки, коли підозрюваний, обвинувачений: 1) є власником (співвласником) такого житла; 2) зареєстрований у такому житлі; 3) постійно або тимчасово проживає у такому житлі без реєстрації тощо [10].

Тобто домашній арешт може бути застосовано до підозрюваного (обвинуваченого) навіть у разі, якщо він не має ні житла у власності, ні офіційного місця реєстрації в житлі. У такому разі факт постійного чи тимчасового проживання підозрюваного (обвинуваченого) в житлі має бути підтверджений власником цього житла.

Згідно з п. 3.11. Мінімальних стандартних правил ООН стосовно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (Токійські правила), затверджених резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р. № 45/110, у процесі застосування не пов'язаних із тюремним ув'язненням заходів дотримується право обвинуваченого на особисте життя, а також право на особисте життя його сім'ї [12]. З метою дотримання права власника житла на особисте життя та недоторканність його житла слідчий суддя, суд обов'язково мусить з'ясувати позицію власника житла (яким може бути не лише родич, член сім'ї, а й друг підозрюваного (обвинуваченого), орендодавець та інші особи) щодо можливості застосування домашнього арешту до підозрюваного (обвинуваченого) в його житлі та отримати підтвердження його згоди на це. Також потрібно отримати згоду всіх спільно проживаючих з підозрюваним, обвинуваченим повнолітніх осіб на те, щоб підозрюваний, обвинувачений перебував у житлі (квартирі, приватному будинку чи кімнаті), в якому вони проживають, під домашнім арештом.

Таким чином, **додатковими умовами** для обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту у разі, якщо підозрюваний, обвинувачений не є власником (співвласником) житла та не зареєстрований в житлі, є такі: підтвердження факту постійного чи тимчасового проживання підозрюваного (обвинуваченого) в житлі його власником; отримання згоди власника (співвласників) житла та повнолітніх співмешканців підозрюваної, обвинуваченої особи на виконання домашнього арешту за їхньою спільною адресою (якщо є такі співмешканці); отримання згоди власника орендованого підозрюваним, обвинуваченим житла на те, що виконання домашнього арешту буде реалізовуватись за адресою такого житла (якщо підозрюваний, обвинувачений орендує житло). Така згода може бути оформлена письмово або надана в усній формі (під час судового засідання, в межах якого розглядається і вирішується питання про застосування домашнього арешту).

Важливо також звернути увагу на положення ч. 6 ст. 194 КПК України, згідно з якою в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, крім обов'язків, передбачених частиною п'ятою цієї статті, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні такого кримінального правопорушення, один або декілька таких обмежувальних заходів: заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства; обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності; заборона наблизитися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку із роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин; заборона листування, телефонних переговорів

з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб.

У разі, якщо особа підозрюється, обвинувачується у скоєнні злочину, пов'язаного з домашнім насильством, і до неї слідчий суддя, суд матиме намір застосувати наведені вище заборони та обмеження, додатковою умовою для обрання домашнього арешту є те, щоб на період застосування такого запобіжного заходу місця проживання підозрюваного (обвинуваченого) і особи, яка постраждала від домашнього насильства, та/або дитини у разі, якщо домашнє насильство вчинено у її присутності, були різними.

Щодо клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, то його зміст впливає зі ст. 184 КПК України. В описово-мотивувальній частині такого клопотання, окрім відомостей, передбачених ч. 1 ст. 184 КПК України, також необхідно зазначати такі відомості: про наявність у підозрюваного (обвинуваченого) в приватній власності житла, яке йому забороняється залишати (або про наявність у підозрюваного (обвинуваченого) офіційного місця реєстрації в житлі, яке йому забороняється залишати, або про наявність у підозрюваного (обвинуваченого) житла, в якому він постійно або тимчасово проживає без реєстрації, і яке йому забороняється залишати); згоду власника (співвласників) житла та повнолітніх співмешканців підозрюваної, обвинуваченої особи на виконання домашнього арешту за їхньою спільною адресою, якщо є такі співмешканці (в тому числі і згоду власника орендованого підозрюваним, обвинуваченим житла на те, що виконання домашнього арешту буде реалізовуватись за адресою такого житла, якщо підозрюваний, обвинувачений орендує житло); наявність різних місць проживання у підозрюваного (обвинуваченого) і особи, яка постраждала від домашнього насильства, та/або дитини у разі, якщо домашнє насильство вчинено у її присутності (у разі ініціювання стороною обвинувачення покладення на підозрюваного (обвинуваченого) обов'язків, передбачених ч. 6 ст. 194 КПК України, в межах домашнього арешту).

Резолютивна частина такого клопотання, окрім відомостей про вид запобіжного заходу, застосування якого ініціює слідчий, прокурор, строку, на який необхідно обрати запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, переліку процесуальних обов'язків, обмежень та заборон, які необхідно покласти на підозрюваного (обвинуваченого), дати і місця складення клопотання та погодження, також має містити відомості про період доби протягом якого підозрюваному, обвинуваченому забороняється залишати житло; точну адресу житла, яке підозрюваному, обвинуваченому забороняється залишати.

В ухвалі слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, крім передбачених ч.ч. 5, 6 процесуальних обов'язків та обмежувальних заходів, необхідність застосування яких була доведена прокурором, має визначитися період доби, протягом якого підозрюваному, обвинуваченому забороняється залишати житло (ч. 1 ст. 181 КПК). Також у такій ухвалі зазначається точна адреса житла, яке підозрюваному, обвинуваченому забороняється залишати та відомості про те, що підозрюваний, обвинувачений є власником житла, яке йому забороняється залишати, або офіційно зареєстрований у цьому житлі, або постійно чи тимчасово проживає в житлі без реєстрації. Також обов'язково в ухвалі мають бути наведені докази, якими обґрунтовуються наведені вище відомості (наприклад, підтвердженням наявності в підозрюваного (обвинуваченого) у приватній власності житла, яке йому забороняється залишати, є витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, факту офіційної реєстрації – копія паспорта громадянина України, в якому міститься відмітка про офіційну реєстрацію, довідка про реєстрацію місця проживання, факту постійного чи тимчасового проживання підозрюваного (обвинуваченого) в конкретному житлі чи готелі – показання власника житла, договір оренди нерухомого майна, найму, квитанція про оплату проживання в певному готельному номері на строк застосування домашнього арешту). Тобто відомості, які підтверджують наявність зв'язку підозрюваного (обвинуваченого) з житлом, яке йому забороняється залишати, обов'язково мають бути зазначені в ухвалі про застосування домашнього арешту.

Крім того, відомості про згоду власника (співвласників) житла та повнолітніх співмешканців підозрюваної, обвинуваченої особи на виконання домашнього арешту за їхньою спільною адресою, якщо є такі співмешканці (в тому числі і про згоду власника орендованого підозрюваним, обвинуваченим житла на те, що виконання домашнього арешту буде реалізовуватись за адресою такого житла, якщо підозрюваний, обвинувачений орендує житло), також має міститися в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

У разі застосування до підозрюваного (обвинуваченого) одного або кількох обмежувальних заходів з числа передбачених ч. 6 ст. 194 КПК України в ухвалі мають міститися відомості про те, що житло, за адресою якого виконуватиметься домашній арешт, і місце проживання особи, яка постраждала від домашнього насильства, та/або дитини у разі, якщо домашнє насильство вчинено у її присутності, є різними [27, с. 135–146].

Що ж стосується запобіжного заходу у вигляді *особистої поруки*, то запобіжний захід такого виду не пов'язаний з ізоляцією особи і сутність його полягає у наданні особами, яких слідчий суддя, суд вважає такими, що заслуговують на довіру, письмового зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання підозрюваним (обвинуваченим) покладених на нього обов'язків відповідно до ст. 194 КПК і зобов'язуються за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи суду на першу вимогу. Кількість поручителів визначає слідчий суддя, суд, який обирає запобіжний захід. Наявність одного поручителя може бути визнано достатньою лише в тому разі, коли ним є особа, яка заслуговує на особливу довіру (ч. 2 ст. 180 КПК).

До умов обрання запобіжного заходу у вигляді *особистої поруки* слід віднести такі:

1. Наявність у слідчого судді (суду) довіри (особливої довіри) до осіб (особи), які надають письмове зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання підозрюваним (обвинуваченим) покладених на нього обов'язків відповідно до ст. 194 КПК України і зобов'язуються за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу. Натепер не визначеним у законодавстві, теорії та правозастосовній практиці залишається питання про те, за допомогою яких вимог, критеріїв і чинників має визначатися рівень довіри до особи поручителя. На наше переконання, рівень довіри слідчого судді, суду до особи поручителя має визначатися з урахуванням позитивних і негативних соціальних, фізичних, психічних і правових елементів характеристики цієї особи. Соціальну характеристику особи становлять професія, фах, посада, репутація, виконання громадських обов'язків, наявність державних та інших нагород, відзнак, почесних звань, учених звань, наукових ступенів. До фізичних ознак належить вік, стан здоров'я. Психічними ознаками є: наявність чи відсутність психічного розладу, соціальна спрямованість. Щодо правового аспекту особи поручителя, то в такому разі потрібно враховувати наявність/відсутність судимостей, адміністративних правопорушень, виконання ролі поручителя особою раніше.

Також під час вибору поручителя слід враховувати і майновий стан потенційного поручителя. Адже вибір як поручителя особи з обмеженими фінансовими можливостями може надалі створити труднощі у виконанні рішення слідчого судді, суду про накладення грошового стягнення, ухваленого у зв'язку з невиконанням поручителем взятих на себе зобов'язань (ч. 5 ст. 180 КПК).

2. Наявність згоди підозрюваного (обвинуваченого) на застосування до нього запобіжного заходу у вигляді особистої поруки. Для забезпечення дієвості запобіжного заходу у вигляді особистої поруки питання про те, чи заслуговує особа на довіру, слід вирішувати не лише крізь призму ступеня довіри до неї слідчого судді, суду, але й самого підозрюваного (обвинуваченого). Так, відповідно до п. 3.4 Мінімальних стандартних правил ООН стосовно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (Токійські правила), затверджених резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р. № 45/110, не пов'язані з тюремним ув'язненням заходи, які накладають будь-яке зобов'язання на обвинуваченого (підозрюваного) і застосовуються до формального розгляду або суду або замість них, вимагають згоди

обвинуваченого (підозрюваного) [12]. Тобто наявність згоди підозрюваного (обвинуваченого) на застосування до нього запобіжного заходу у вигляді особистої поруки є однією з умов застосування запобіжного заходу такого виду. Така згода може бути оформлена письмово або надана в усній формі (під час судового засідання, в межах якого розглядається і вирішується питання про застосування особистої поруки).

Втім, наявності однієї згоди підозрюваного (обвинуваченого) в такому разі буде не досить, слідчому судді, суду потрібно брати до уваги також інші обставини, які вказують на наявність у підозрюваного (обвинуваченого) довіри до поручителя, а саме: наявність усталених соціальних зв'язків між поручителем та підозрюваним (обвинуваченим), наявність авторитету в очах підозрюваного (обвинуваченого), який би вказував на прагнення підозрюваного (обвинуваченого) не порушувати слово, дане перед поручителем, можливість здійснення контролю за виконанням підозрюваним (обвинуваченим) покладених на нього обов'язків, наявність важелів впливу на підозрюваного (обвинуваченого). Як зазначає Т.В. Садова: «Застосування особистої поруки є ефективним, коли для обвинуваченого розрив соціальних зв'язків з поручителем (поручителями) або підрив його авторитету є неприпустимим і навіть гіршим, ніж можлива перспектива застосування більш суворого запобіжного заходу» [18, с. 294].

3. Наявність письмового зобов'язання поручителя (поручителів) про те, що він (вони) поручається за виконання підозрюваним (обвинуваченим) покладених на нього обов'язків відповідно до ст. 194 КПК України і зобов'язується за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу.

Для застосування запобіжного заходу у вигляді особистої поруки обов'язково є згода не лише підозрюваного (обвинуваченого), але і поручителя (поручителів). Письмово оформлене добровільне зобов'язання поручителя (поручителів) про те, що він (вони) поручається за виконання підозрюваним (обвинуваченим) покладених на нього обов'язків відповідно до ст. 194 КПК України і зобов'язується за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу є обов'язковим додатком до клопотання сторони обвинувачення про обрання запобіжного заходу у вигляді особистої поруки або до клопотання сторони обвинувачення/захисту про зміну попередньо обраного запобіжного заходу на особисту поруку.

У письмовому зобов'язанні поручителя зазначаються: права та обов'язки поручителя; підтвердження факту роз'яснення йому слідчим, прокурором, захисником у вчиненні якого кримінального правопорушення підозрюється або обвинувачується особа, передбачене законом покарання за його вчинення, прав та обов'язків поручителя, а також порядку та особливостей їх реалізації; письмове добровільне зобов'язання про те, що він поручається за виконання підозрюваним (обвинуваченим) покладених на нього обов'язків відповідно до ст. 194 КПК України і зобов'язується за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу; наслідки невиконання взятих поручителем на себе зобов'язань.

Слід також звернути увагу на те, що в клопотанні про обрання запобіжного заходу у вигляді особистої поруки, крім відомостей, передбачених ст. 184 КПК України, також мають зазначатися: анкетні відомості поручителя (прізвище, ім'я, по батькові, дату та місце народження, місце проживання); позитивні соціальні, фізичні, психічні і правові характеристики особи поручителя; відомості про наявність усталених соціальних зв'язків між поручителем та підозрюваним (обвинуваченим); відомості про те, що така особа поручається за виконання підозрюваним (обвинуваченим) покладених на нього обов'язків відповідно до ст. 194 КПК України і зобов'язується за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу; відомості про те, що поручителю роз'яснено, у вчиненні якого кримінального правопорушення підозрюється або обвинувачується особа, передбачене законом покарання за його вчинення, обов'язки поручителя та наслідки їх невиконання, право на відмову від прийнятих на себе зобов'язань та порядок реалізації такого права [26, с. 6–9, 12].

Висновки. У будь-якого прийнятого законодавцем нормативно-правового акта має бути гарантія, що він буде правильно тлумачитися правозастосовувачем. Особливо це важливо у разі вирішення питань, що стосуються запобіжних заходів, оскільки саме вони пов'язані зі значним ступенем втручання в права та свободи особи. Справді, як свідчить вітчизняна судова практика, з посиланням на необхідність запобігання ризикам, про які йдеться в п. 1–5 ч. 1 ст. 177, п. 12 ч. 1 ст. 178 КПК України, за бажання можна обґрунтувати доцільність застосування запобіжного заходу будь-якого виду, в тому числі і найсуворішого. На практиці дуже часто можна зустріти клопотання слідчих, прокурорів про застосування запобіжного заходу та рішення слідчих суддів, суддів, ухвалених за результатами їх розгляду, в яких замість обставин, які обґрунтовують існування того чи іншого ризику, наводиться лише формулювання закону: «може переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду, вчинити інше кримінальне правопорушення, незаконно впливати на учасників кримінального провадження». Зазначення в клопотанні сторони обвинувачення про застосування запобіжного заходу та рішенні слідчого, судді, суду, ухваленого за результатами його розгляду, стандартного переліку ризиків без викладу обставин, на підставі яких вони дійшли висновку про їх наявність, є недостатнім, оскільки не відповідає принципу захисту від свавілля, встановленого ч. 1 ст. 5 КЗПД, який є невід'ємною складовою частиною законного утримання особи під вартою та під домашнім арештом.

Слідчий суддя, суд також не мають приймати рішення про обрання запобіжного заходу за відсутності для цього відповідних умов. Проте недотримання цієї вимоги, на жаль, є звичною тенденцією для українських суддів, яка є вкрай негативною, адже в кінцевому результаті призводить до застосування запобіжного заходу неспівмірного з тяжкістю покарання, яке загрожує особі у разі визнання її винною у вчиненні кримінального правопорушення, в якому вона підозрюється, обвинувачується, що тягне за собою порушення права підозрюваного, обвинуваченого на свободу та особисту недоторканність; вчинення підозрюваним (обвинуваченим) дій, проти яких і спрямовані запобіжні заходи; порушення прав інших осіб на особисте життя та недоторканність їх житла.

Список використаних джерел:

1. Агакерімов О.Н. Підстави обрання як запобіжних заходів взагалі, так і домашнього арешту зокрема в світлі сучасного вітчизняного кримінального провадження. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. № 3. С. 56–61.
2. Безрукава А.Ф. Домашній арешт у системі запобіжних заходів у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Дніпропетровськ, 2013. 225 с.
3. Бельмаз А.П. Проблемні питання домашнього арешту як запобіжного заходу в кримінальному процесі України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. № 4. С. 135–138.
4. Грошевий Ю.М., Шило О.Г. Підстави обрання запобіжних заходів за новим КПК. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. №1. С. 220–226.
5. Дідюк І.Л. Домашній арешт у кримінальному процесуальному законодавстві України : дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Дніпропетровськ, 2015. 182 с.
6. Дрозд В.Г., Климчук В.П. Підстави та порядок застосування неізоляційних запобіжних заходів. *Наука і правоохорона*. 2016. № 1. С. 251–257.
7. Інструкція «Про порядок виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту», затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13.07.2016 р. № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1087-16>.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. Київ : Юстініан, 2012. 1224 с.
9. Куцкір Г.М. Домашній арешт як запобіжний захід у кримінальному провадженні: поняття, сутність та процесуальні особливості його застосування. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. № 2 (11). С. 96–99.

10. Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України» від 04.04.2013 р. № 511-550/0/4-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13>.

11. Мироненко О.В. Мета і підстави застосування запобіжних заходів за новим КПК України. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. № 1 (22). С. 70–76.

12. Мінімальні стандартні правила ООН стосовно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (Токійські правила), затверджені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р. № 45/110. Міжнародне співробітництво у сфері виконання покарань. *Акти Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи* / Уклад. К.Б. Марисюк. Львів : юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. С. 70–80.

13. Москалюк Ю.Д. Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Ірпінь, 2015. 194 с.

14. Нор В.Т., Шевчук М.І. Обґрунтована підозра як підстава для обрання запобіжного заходу та продовження його строків: практика Європейського суду з прав людини та українські реалії. Науковий журнал: *Право і суспільство*. 2019. № 6. ч. 2. С. 173–187. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/6_2019/part_2/30.pdf.

15. Пономаренко А.В., Скора Л.М. Актуальні питання застосування домашнього арешту в Україні. *Наука і правоохорона*. 2016. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2016_3_31.

16. Рекомендація Res (2006) 13 Комітету Міністрів державам-учасницям щодо застосування тримання під вартою, умов, у яких воно відбувається, і запровадження гарантій від зловживань від 27.09.2006 р. URL: <http://khpg.org/index.php?id=1166617725>.

17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Ковтун М.А., Савченко Н.В., Костоглодова І.Д., Чорнобука В.І. щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення ч. 5 ст. 176 Кримінального процесуального кодексу України від 25 червня 2019 року № 7-р/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-19>.

18. Садова Т.В. Деякі аспекти застосування запобіжних заходів, не пов'язаних із позбавленням волі та фінансовими умовами. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2011. Вип. 1. С. 288–298.

19. Сівак О.В. Генеза та сучасний стан застосування домашнього арешту щодо неповнолітнього. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Вип. 5. Т. 3. С. 206–211.

20. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 6. URL: <http://sum.in.ua/s/pidstava>.

21. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 10. URL: <http://sum.in.ua/s/UMOVA>.

22. Тищенко О.І. Домашній арешт як запобіжний захід: окремі питання правозастосовних реалій. *Форум права: електрон. наук. фах. вид.* 2017. № 3. С. 215–220.

23. Уголовно-процесуальный кодекс Российской Федерации от 18 декабря 2001 г. URL: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102073942>.

24. Фірман О.В. Поняття та підстави для застосування запобіжних заходів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 2 (3). С. 122–128.

25. Хитра А.Я., Ратнова А.В. Домашній арешт у кримінальному провадженні : навчально-практичний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 108 с.

26. Шевчук М. І. Правовий статус поручителя як учасника кримінального провадження. Науковий журнал: *Право і суспільство*. 2020. № 1. ч. 2. С. 168 – 178. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/1_2020/part_2/30.pdf

27. Шевчук М.І. Умови обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту. *Кримінальний процес і криміналістика: виклики часу* : збірник статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 20-річчя кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка (24 січня 2020 р., м. Львів). Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. С. 135–148.

